

Milan Meglič

Pravočasno poskrbimo za zdrave zimске čebele

Po končani paši po navadi nastopi **brezpašno obdobje**. Ker je v družinah še veliko zalege, je velika tudi poraba hrane. Kdor je vzel čebelam preveč zalog, naj jim jih v takem primeru vrne! Potrebno hrano lahko dodajamo v kateri koli obliki: kot med, sladkorno raztopino, sirup ali kot sladkorno pogačo. Če je pričakovati še pozno pašo in glede na to tudi odvzem medu, pa lahko tekoča hrana, ki jo dodamo družinam, ogrozi kakovost medu.

Število čebel in zalege se avgusta že začne zmanjševati, varoj pa je vsak dan več. Z uspešnim zatiranjem lahko iz družin odstranimo večino teh zajedavcev. Za ta namen v skladu z »Operativnim programom zatiranja varoze za leto 2010«, NVI, uporabljamo sredstvo Check Mite ali Apiguard, veterinar pa lahko predpiše še Bayvarol ali Apivar, izjemoma tudi mravljinčno, oksalno ali mlečno kislino.

Po zadnjem odvzemu medu lahko varoje zatiramo z različnimi sredstvi. Pomagamo si lahko tudi z apitehničnimi ukrepi.

Uspešnost sredstev za zatiranje varoj, ki jih lahko uporabljamo v obdobju zaleganja, je različna:

1. Check Mite je akaricid na podlagi kumafosa. Nekdaj je bilo to zelo učinkovito sredstvo za zatiranje varoj. Na posvetovanju v Celju 2010 smo poslušali italijanskega predstavnika, ki je opozoril, da se je v Italiji pojavila rezistenca na to učinkovino. Zaradi tega se zlasti čebelarji v obmejnem pasu z Italijo bojijo, da Check Mite ne bo deloval tako, kot bi sicer. Ker se na akaricide rezistentne varoje razširjajo tudi s prevažanjem, se tveganje lahko pojavi tudi pri prevaževalcih, ki svoje čebele vozijo v bližino meje in od tam v notranjost države. Koliko bo sredstvo uspešno, se lahko sprašujejo tudi tisti, ki so v preteklosti uporabljali nedovoljena sredstva na podlagi neznane koncentracije kumafosa (mokca ipd.). Ker se rezistenca ne pojavi pri vseh družinah z enako intenziteto, so v negotovosti lahko tudi tisti čebelarji, ki uporabljajo testne vložke samo pri nekaterih družinah.
2. Apiguard je sredstvo na podlagi timola. Proizvajalec zagotavlja njegovo visoko učinkovitost. Kolikšna je uspešnost v Sloveniji? Informacije čebelarjev o učinkovitosti tega sredstva so različne.
3. Mravljinčna kislina je edino sredstvo, ki deluje tudi v pokriti celici. Uspešnost je odvisna od čebelarjevega občutka za pravilno doziranje. Če

je doziranje napačno, uspeha ni, če je doziranje optimalno, je mogoče doseči 95- in večodstotno uspešnost. Sam uspešno uporabljam mravljinčno kislino že od leta 1996.

Zaradi omenjenih negotovosti morajo čebelarji spremljati uspešnost zatiranja. Če zatiranje s sredstvi ni bilo uspešno in če družina zaradi varoj še ne odmira oziroma če so čebele še sposobne rešiti svoj obstoj, je možno avgusta:

- rešiti čebeljo družino po postopku, opisanem v članku: Meglič, M., *Apitehnični ukrepi v poletnih mesecih*, SČ, št. 6/2008;
- **ali v hujšem primeru: odstraniti vse zaležene sate in jih dati v sončni topilnik** (žal pri tem postopku poleg napadene oz. poškodovane zalege odstranimo tudi še zdravo zalego – odločitev je čebelarjeva). V tem primeru damo suhe čebele na izdelano mlado satje (en sat mora imeti hrano), po umiritvi (po približno dveh dneh) pa z mlečno ali oksalno kislino zatiramo varoje. Nato jih nakrmimo in upamo, da bo družina zmogla vzrediti še najmanj 5000 zdravih zimskih čebel. **Paziti moramo, da se nam prihodnje leto to ne bo ponovilo!**

Rešitev v sili z mladimi družinami

Če uspešnosti zatiranja ne preverjamo, se nam ob morebitni hudi napadenosti z varojami lahko zgodi, da bodo čebele dodano hrano za zimo še predelele, potem pa bodo zaradi prevelike obremenjenosti z varojami v nekaj tednih odmrle (odmrle bodo zunaj panja oz. bodo izginile, zaloge v panju pa bodo ostale). Pravzaprav odmirajo stare čebele, novih in zdravih pa ni. V tem primeru je treba panje izprazniti in mehansko očistiti, potem pa vanje naseliti mlade družine, ki smo jih naredili (če smo jih) tako, kot piše v članku: Meglič, M., *Rezervne družine, mlade družine*, SČ, št. 5/2010. V takem primeru jih pripeljemo z drugega stojišča. **Prihodnje leto si čebelar česa takega najbrž ne bo več privoščil.**

Čebelarji, ki obvladajo delo z mravljinčno kislino, bodo raje pravočasno izvedli zatiranje s tem sredstvom, saj samo mravljinčna kislina deluje tudi v celicah pokrite zalege in takoj ustavi razmnoževanje varoj. Tisti, ki dela s to kislino ne obvladajo, naj za pomoč prosijo nekoga, ki to že uspešno počne, saj bodo v nasprotnem lahko doživeli katastrofo tudi ob

uporabi mravljinčne kisline, za to pa bodo krivi sami. Dejstvo je, da nobeno sredstvo ne pozdravi posameznih čebel, ki so jih poškodovale varoje ali so okužene z virusi, tudi mravljična kislina ne, zato jih je treba pravočasno in uspešno odstraniti iz družin.

Pomni!

- Za zimo nakrmimo samo tiste družine, pri katerih so izpolnjeni pogoji za uspešno prezimitev.
- Za zatiranje varoj uporabljamo samo registrirana sredstva, in to natančno po navodilih proizvajalcev sredstev. Uporabnikom oz. čebelarjem jih morajo razložiti tudi izdajatelji recepta.
- Odgovornost za uspešno zatiranje je čebelarjeva, čeprav mu recept za sredstva in s tem tudi način dela predpiše veterinar.
- Pri zatiranju varoj moramo biti uspešni!
- Zazimiti moramo zdrave čebele!
- Za zdrave čebele in varen med odgovarja čebelar! ■

Vir: Meglič, M., Auguštin, V. (2007): Varoja, čebela, čebelar. ČZS: Brdo pri Lukovici.

Tristopenjski indikator obarvanosti čebel za pravilno osnovno odbiro kranjske čebele

čista kranjska sivka

križanec

rumena (italijanska ali bukfaška čebela)

Foto: Franc Šivic

Razlika med gospodarskimi in rodovniškimi maticami ter njihov pomen

Peter Kozmus¹

Čebelja matica je že od nekdaj predmet posebne pozornosti, saj je kakovost čebeljih družin odvisna predvsem od kakovosti matice. Od tega niso odvisni samo donos medu, mirnost, rojvost in čistilni nagon družine, ampak tudi lastnosti, kot so dovzetnost za bolezni in učinkovitost izrabe določenih paš. Številni čebelarji zato stremijo k temu, da bi v svojih čebelarstvih imeli čim bolj kakovostne matice, to pa je tudi razlog za vzpostavitev vzreje matic, ki sega že v čas Antona Janše.

Tehnologija vzreje se je od začetkov do danes v marsičem izpopolnila, to pa vzrejevalcu omogoča, da lahko na leto vzredi tudi več kot 1500 kakovostnih matic. V zadnjih letih pri nas deluje približno 30 odobrenih vzrejališč čebeljih matic, v katerih na leto vzredijo več kot 17.000 čebeljih matic. V vzrejališčih poteka tudi selekcija kranjske čebele, zato vzrejevalci sodelujejo s KIS, ki poleg selekcije skrbi tudi za ohranjanje čiste kranjske sivke.

Matice, vzrejene pri vzrejevalcih, delimo na dve ravni. Največ vzrejenih matic je **gospodarskih**. Pri njih selekcija poteka samo po maternalni liniji (izbira maticarjev), ne pa tudi po očetovi (paternalni) strani, saj praha matic ni nadzorovana. Višjo raven dosejajo **rodovniške matice**, pri katerih selekcija ne poteka samo po maternalni liniji, ampak tudi po paternalni. Te matice so prav tako vzrejene v vzrejališčih čebeljih matic, praha pa poteka na plemenilni postaji, kjer je zagotovljeno parjenje s troti kontroliranega izvora. Za trotarje so namenjene družine z matico, ki je potomka matice, ki je v progenem testiranju dosegla največji selekcijski indeks, glede na to pa ima poleg ustreznih morfoloških znakov tudi genotipsko najboljše gospodarske lastnosti v selekcijo vključenih družin. Na plemenišču ni trotoev iz okoliških čebelarstev, to pa je še pred potrditvijo plemenilne postaje preverjeno s testom izoliranosti. Med prašitvijo mora biti na plemenišču zagotovljeno dovolj veliko število trotoev, da maticam na praho ni treba leteti dlje.

¹ dr., Kmetijski inštitut Slovenije